

СЕКЦІЯ 3

Економічний аналіз діяльності підприємств: стан та перспективи розвитку

УДК 330.122

С. А. Мехович, д-р екон. наук, професор

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ІННОВАЦІЙНОГО КЛАСТЕРА В СИСТЕМІ КОНТРОЛІНГУ

Ключові слова: облікова політика, інноваційний кластер, кластерна політика, структура господарчої системи, система контролінгу.

У XXI столітті інновації розглядаються як найважливіший фактор економічного розвитку, основа конкурентоспроможності фірм, галузей, національних економік. Сьогодні ні в кого не викликає сумнів, що майбутнє процвітання світової економіки залежить багато в чому від нововведень, що підвищують продуктивність праці і ефективність вкладеного капіталу. Одними з таких нововведень є кластери і кластерна політика. У цих умовах назріла необхідність на фундаментальній науковій основі проаналізувати й узагальнити наявний досвід взаємодії підприємств у кластерному формуванні, а також розробити найбільш ефективну форму їх інтеграції на основі облікової політики. У цій роботі облікова політика розглядається як складова частина виробничого контролінгу. Інноваційний промисловий кластер являє собою господарську систему зі своєю певною структурою.

Структура системи – це спосіб організації зв'язків і відносин між елементами. Вона має свою характерну для конкретного кластера, систему управління і, відповідно, систему контролінгу. Отже, облікова політика повинна бути не стільки звичайним статистичним методом збору та узагальнення бухгалтерської інформації, скільки ефективним інструментом оцінки ефективності взаємодії членів кластера.

Як складова частина контролінгу, облікова політика повинна забезпечити оперативний облік і аналіз всіх сторін і елементів організаційної структури кластера. Контролінг дозволяє головному бухгалтеру, що володіє знаннями у сфері зосередженого в нього рахункового матеріалу, бути провідною фігурою для осіб які приймають управлінські рішення, так і виконують їх. У результаті головний бухгалтер виконує нову для нього функцію – дорадчу по всіх бізнес-процесах та управлінським рішенням [1, с. 125].

У середині 90-х років сформувалися основні положення концепції управління бізнес-процесами (Business Process Management, BPM). У наш час спостерігається активне впровадження процесного управління в економічних суб'єктах (одна з найбільш затребуваних методологій управління), що зумовило зміщення акцентів контролінгу на бізнес-процеси. Впровадження процесного контролінгу свідчить про те, що процесне управління в економічному суб'єкті стало повноцінною управлінською системою. Відповідно до визначення, яке наведено у стандарті ДСТУ ISO 9001-2011, застосування для управління діяльністю та ресурсами організації системи взаємопов'язаних процесів називається процесний підхід. У наукових працях як зарубіжних, так і вітчизняних авторів наводяться всілякі теоретичні концепції контролінгу, які за своєю суттю умовні й відрізняються різним трактуванням відносин між управлінням і контролінгом [2; 3].

Серед безлічі концепцій переважно превалюють три концепції, орієнтовані на систему бухгалтерського обліку, на інформацію, на координацію діяльності економічного суб'єкта. У сучасній американській концепції контролінг, відповідно до положення з управлінського обліку (SMA – Statement on Management Accounting) Інституту управлінських бухгалтерів США SMA 4A, є однією із зон відповідальності бухгалтера управлінського обліку (економіста), куди, крім контролінгу, входять планування, оцінка, забезпечення достовірності звітності, підготовка зовнішньої звітності. Відповідно до положення 1A контролінг – це забезпечення цілісності фінансової інформації, що стосується діяльності підприємства і його ресурсів; моніторинг і вимірювання ефективності й ініціація проведення будь-яких коригувальних впливів, необхідних для повернення діяльності в її надійне русло [4]. Таким чином, ми маємо приклад, коли розвиток контролінгу виключно пов'язано з прикладної спрямо-

ваністю. Так, у англо-американській школі на перше місце ставиться формат управлінського обліку («management accounting»), а контролінг розглядається як одна із зон відповідальності «management accounting». Контролери або бухгалтери (економісти) з управлінського обліку є помічниками керівника, самостійно контролінг не здійснюють, а надають підтримку менеджеру при плануванні, постійному контролі й аналізі.

Розглядаючи облікову політику організацій, які об'єднані в галузевий кластер, слід підкреслити її роль у загальній фінансовій політиці кластера. Це пов'язано з єдністю інтересів організацій, які отримують фінансування на реалізацію інвестиційних проектів та державних регіональних програм із бюджетних коштів і фондів регіональної підтримки. Кластерна облікова політика має будуватися за традиційною структурою та включати три розділи: організаційний, методичний та технічний. В організаційному розділі облікової політики кластера вважаємо за необхідне розкрити такі питання: структура обліково-аналітичної служби, рівень централізації облікових робіт, форма організації управлінського обліку, перелік центрів відповідальності, перелік центрів витрат. Технічний розділ кластерної облікової політики має забезпечити можливість формування бази даних і бази знань кластера за рахунок використання єдиного програмного забезпечення, уніфікованої системи автентифікації користувачів та обмеження паролів доступу до інформаційної системи, чітко визначених правил контролю інформаційної безпеки кластера. Наповнення методичного розділу кластерної облікової політики покликано забезпечити єдність методики відображення специфічних об'єктів обліку всіма елементами кластера на базі використання єдиного робочого плану рахунків та форм первинних документів.

Особливо важливим аспектом є розробка єдиних принципів документування, оцінки та облікової інтерпретації тих об'єктів обліку, стосовно яких відсутнє нормативно-правове регулювання (трансакційні витрати, програми неспецифічних замовлень, інтелектуальний капітал кластера тощо). Вважаємо також за доцільне в кластерній обліковій політиці врахувати особливості архівування документів кластера в умовах використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Найважливіша відмінність кластера від інших форм економічних об'єднань полягає в тому, що підприємства – члени кластера створюють механізми взаємодії, що дозволяє їм зберегти статус юридичної особи і при цьому здійснювати співробітництво з іншими кластерними суб'єктами господарювання. Отже, вони не втрачають своєї юридичної та господарської самостійності, а особливістю їхньої діяльності стає поєднання та комбінація двох протилежних економічних категорій – конкуренції та кооперації. Тому на кожному підприємстві – учасника кластера – функціонує відокремлена система бухгалтерського обліку, яка базується на обліковій політиці окремих підприємства, та є елементи, які мають найти відображення в кластерній обліковій політиці.

Список використаних джерел: 1. Соколов Я. В. Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней : учеб. пособие для вузов. Москва : Аудит, ЮНИТИ, 1996. 638 с. 2. Беккер В., Бальтцер Б., Гончарова Л. Взаимодействие менеджмента и контроллинга: опыт Германии и России. *Контролинг*. 2010. № 3 (36). С. 20-30. 3. Концепция контроллинга: Управленческий учет. Система отчетности. Бюджетирование / Horvath & Partners ; пер. с нем. 3-е изд. Москва : Альпина Бизнес Букс, 2008. 269 с. 4. Аверчев И. В. Управленческий учет и отчетность. Постановка и внедрение. Москва : Вершина, 2007. 512 с.

УДК 334.716

І. І. Афанас'єва, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку та аудиту

Н. Г. Степаненко, магістрантка

Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

АНАЛІЗ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Ключові слова: грошові кошти, грошові потоки, система управління, аналіз грошових потоків, звіт про рух грошових коштів, коефіцієнтний аналіз, ліквідність, рентабельність.

Фінансово-господарську діяльність підприємства обслуговують чисельні потоки грошових коштів, які є агрегованим показником та відіграють важливу роль для досягнення поставленої мети та прийняття управлінських рішень. У сучасних умовах глибокої економічної кризи,